Nicu MIHOC

Foto: Adi Bulboacă

Horaţiu MIHAIU

Diferenţa dintre o dramatizare şi un spectacol „după"

O foarte interesantă propunere repertorială a făcut-o regizorul Bocsárdi László montând, acum aproape trei ani, spectacolul cu titlul ***Bulgakov 17*** la Teatrul Naţional din Târgu Mureş. Probabil că mulţi dintre spectatori se vor fi declarat dezamăgiţi prin faptul că nu au putut vedea pe scenă materializarea celebrului roman bulgakovian *Maestrul şi Margareta*. Şi mulţi cronicari... Oare ar fi fost cu putinţă să vedem o dramatizare adusă cât mai aproape de valoarea celebrei scrieri? Mă cam îndoiesc... De altfel, încercări au mai fost (Cătălina Buzoianu la Teatrul Mic, Mona Marian la Teatrul Naţional din Cluj, Balázs Zoltán la Teatrul din Sibiu etc.), unele mai bune, altele mai puţin bune. Şi nici nu am auzit de vreo montare de referinţă, în lume, după acest roman! Celebrul regizor lituanian Eimuntas Nekrošius aproape îşi implora colegii să nu încerce să dramatizeze textul!... O dramatizare, cât de cât fidelă, ar fi fost extrem de greu de realizat, mai ales din cauza structurii acestui uluitor roman. Un roman complex şi monumental. În acelaşi timp fabulă, satiră şi roman de dragoste, dar şi o parabolă a puterii.

Şi atunci? Ce am văzut la Târgu Mureş? Ei bine, nu am văzut o dramatizare a romanului, ci un spectacol-eseu despre un Bulgakov adus în contemporaneitate, pentru a-l revizita cu ajutorul unora dintre personajele sale şi a-i revizita temele, în *anno Domini* două mii şaptesprezece. *Bulgakov 17*... Chiar dacă regizorul Bocsárdi şi cei doi dramaturgi (Benedek Zsolt şi Roxana Marian) au operat masiv pe text (nici nu s-ar fi putut altfel!), chiar dacă dramatizarea ne văduveşte de multe secvenţe, unele greu de redat scenic, pe care fanii romanului şi le-ar fi dorit inserate în spectacol sau chiar dacă din suita lui Woland mi-aş fi dorit să nu lipsească Koroviev/Fagotto, motanul Behemoth, asasinul Azazello, Abadonna sau vrăjitoarea Hella, inventivitatea şi inteligenţa cuplului regizor–scenograf Bocsárdi László – Bartha József au făcut minuni. Încă de la început, cei doi ne propun un spaţiu elegant, lucios şi curat, cu un perete de panouri transparente/oglinzi, devenind la nevoie vitrine, încăperi de azil sau loc de judecată hristică. În schimb, acest spaţiu, aseptic, aproape spitalicesc, foarte frumos luminat, îi permite regizorului să atace principalele teme ale romanului, să ne prezinte o viziune personală (desigur, atacabilă) asupra acestei opere, precum şi asupra atâtor subiecte prezente în romanul lui Bulgakov, care, astăzi, au devenit, mai mult ca oricând, extrem de acute. Bocsárdi a insistat pe partea antică a romanului, acolo unde Bulgakov îşi permitea să vorbească, transgresând în parabolă magnificul discurs hristic, pentru a plonja mai apoi într-o halucinantă Moscovă a anilor '30. Şi cred că bine a făcut, pentru o mai bună înţelegere a discursului contemporan, folosindu-se de mai puţine personaje. Oricum, regizorul a lucrat scenele cu minuţiozitate, dând farmec aparte chiar şi personajelor cu apariţie fulgurantă în scenă.

Chiar dacă s-a bazat pe interpretări ale rolurilor principale de către actori remarcabili (Sorin Leoveanu în *Pilat din Pont* sau Nicu Mihoc într-un *Woland* savuros), meritul mare a fost distribuirea unor actori în roluri episodice. Acest lucru ridică mult calitatea spectacolului şi-i oferă un plus. Întreaga echipă funcţionează omogen şi cu o poftă de joc excepţională. De asemenea, estetica spectacolului funcţionează la cote maxime, prin inteligente inserturi regizorale, dându-le o notă de teatralitate contemporană. Plastica scenică, costumele, eclerajul, mişcarea scenică sunt subsumate unui concept de spectacol gândit coerent. După umila mea părere, *Bulgakov 17* este o mare reuşită artistică. Chiar dacă nu respectă întru totul litera genialului scriitor rus, pe scenă simţim cum „se coboară şi se revarsă sacrul în lume" – ca să îl citez pe eruditul profesor Ion Vartic. Tot el spunea: „Absolut toate personajele, fie cele din istoria profană, fie cele din istoria sacră a cărţii, resimt acut acest

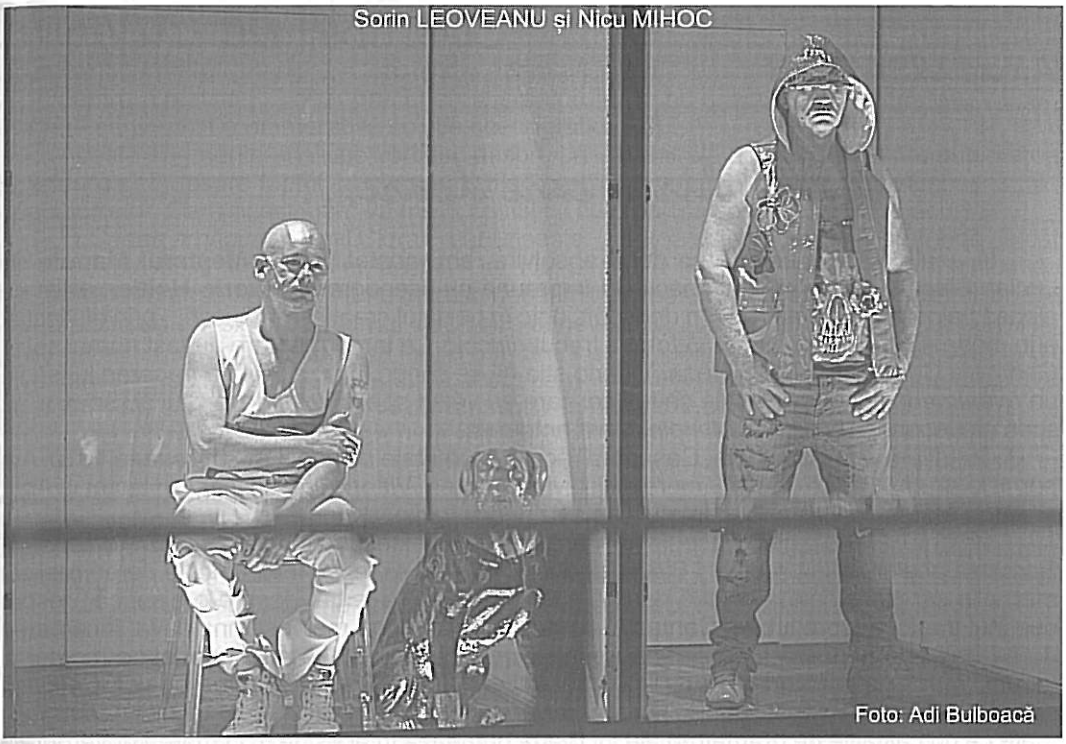
impact." La fel în spectacol. Suferința și sacrificiul, aluziile livrești, ezoterice și demonologice din roman, credința și punerea în ei în discuție, existența, puterea, răul produs de om sau de bani și multe alte teme din *Maestrul și Margareta* se regăsesc în spectacolul târgumureșean. Chiar sub formă de eseu teatral, spectacolul impresionează. Iar echipa de actori evoluează remarcabil.

Văzând *Bulgakov 17*, gândul m-a dus să aștern în scris câteva considerații pe marginea acestuia. Spectacolul a avut premiera acum trei ani, pe 4 mai 2017. Așadar, îl vedeam la mare distanță în timp de la eveniment. Neputând participa la premieră, am citit doar cronicile apărute la acea vreme, cu ecouri prea puțin entuziaste, mai ales după ce spectacolul a participat în FNT-ul acelui an. Primul meu gând a fost să mă întreb: oare cronicarii, care au comentat un spectacol, se reîntorc să îl „viziteze" peste ani, după ce acesta s-a așezat și a intrat într-o anumită rutină? Așadar, mi-ar fi plăcut să mă aflu în sală împreună cu respectivii... La trei ani după premieră, sala a fost arhiplină, publicul atent și mulțumit la final. Am remarcat un grup de studenți scenografi ai Facultății de Teatru din Târgu Mureș, veniți împreună cu profesorul lor, scenograful Bartha József. Au avut ce vedea și învăța!

Asemenea unui organism viu, spectacolul („opera de artă vie", cum spunea Adolphe Appia) se naște, trăiește și moare. Trăiește mai mult sau mai puțin. Are o istorie sau nu are deloc. Îi putem urmări evoluția (dacă vrem, dacă avem timp și... bani), se poate îmbolnăvi pe parcurs sau poate muri încă de la naștere, adică de la premieră. Poate produce bucurii sau tristețe, i se pot întâmpla accidente. Mai sunt curioși cronicarii să revadă spectacole? Probabil mai sunt câțiva care își doresc să revadă spectacolele pe care ei le considerau foarte bune. Dar pe cele pe care ei le considerau mai puțin bune le-ar revedea? Mă îndoiesc că ar face-o, motivând că ar fi o pierdere de timp... Personal, pot depune mărturie că am văzut, în peste 30 de ani de teatru, spectacole cu premiere fulminante care la puțină vreme distanță erau de nerecunoscut sau degradate complet ori, invers, care erau lipsite de vitalitate sau chiar terne la premieră, dar care, pe parcursul timpului, câștigau în interpretare și calitate. Și, atunci, oare un cronicar care se respectă nu ar trebui să urmărească și evoluția unui spectacol? Mai ales când acesta devine longeviv?

Până la urmă, cu toate dezamăgirile pe care i le poate produce unui fan al romanului *Maestrul și Margareta*, spectacolul *Bulgakov 17* se dovedește a fi unul valoros. Lucrat minuțios, calofil, cu inteligență plastică și regizorală, cu interpretări actoricești rafinate, rămâne un „hit" al Teatrului din Târgu Mureș, în ciuda unor cronici mai puțin laudative la data apariției.

Teatrul Național din Târgu Mureș, Compania „Liviu Rebreanu" – *Bulgakov 17*. **Regia: Bocsárdi László. Dramatizare și adaptare scenică: Benedek Zsolt, Roxana Marian. Decor: Bartha József. Costume: Cs. KISS Zsuzsánna. Light design: Bányai Tamás. Video design: Rancz András. Muzică: Boros Csaba. Mișcare: Bezsán Noémi. Cu: Mihai Crăciun (*Maestrul*), Elena Purea (*Margareta*), Nicu Mihoc (*Woland*), Sorin Leoveanu (*Pilat din Pont*), Alexandru-Andrei Chiran (*Yeshua Ha-Noczri*), Csaba Ciugulitu (*Ivan*), Luchian Pantea (*Redactorul Berlioz*), Dan Rădulescu (*Kaifa*), Theo Marton (*Secretarul*), Monica Ristea (Doctorul Stravinskaia), Edi Marinescu (Criticul Ariman), Cristina Holtzli (*Criticul Latunskaia*), Cristian Iorga (*Criticul Lavrovici*), Emilia Ostace (*Anniușka*), Pastor Petre (*Centurionul Marcus*), Raisa Ané, Alexandru-Andrei Chiran, Georgiana Ghergu, Loredana Dascălu, Paul Predușel și Marian Vultur (*dansatorii*).**

Sorin LEOVEANU și Nicu MIHOC

Foto: Adi Bulboacă

Elena PUREA și Mihai CRĂCIUN